Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија" бр. 58/00, 44/02, 82/08,167/10 и 51/11) и член 22 став 1 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија" бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16, 67/17 и 64/18), министерот за образование и наука ја донесе наставната програма по наставниот предмет ***ликовна уметност*** за I (прва) година образование од средното стручно образование со четиригодишно траење.

MINISTRIA E ARSIMIT DHE E SHKENCËS
BYROJA PËR ZHVILLIMIN E ARSIMIT

Programi mësimor

ARTI FIGURATIV

dizajn modular

për vitin I

të gjitha profilet arsimore/kualifikimet

të gjitha drejtimet/sektorët

Shkup, viti 2019

Titulli i programit mësimor	Arti figurativ
Lloji i programit mësimor	I obligueshëm
Vlera kreditore e programit mësimor	2 (dy) kredi ECVET [1]
Drejtimi	Të gjitha drejtimet
Sektori	Të gjitha drejtimet
Profili arsimor	Të gjitha profilet arsimore
Titulli dhe niveli i kualifikimit	Të gjitha kualifikimet Niveli 4 (i katërt)
Viti shkollor	Viti I (i parë)
Numri i orëve në javë/vit për realizimin e programit mësimor	1 / 36
Qëllimet e programit mësimor	Qëllimet e programit mësimor në **artin figurativ** janë që nxënësi/nxënësja: - të zhvillojë aftësi për perceptim të drejtë vizual dhe të dijë të dallojë vlerat artistike dhe estetike të veprave të artit figurativ dhe të arteve dhe shprehjeve tjera vizuale; - të përvetësojë njohuri themelore teorike dhe nocione nga fusha e teorisë së artit figurativ; - të zhvillojë shkathtësi të të shprehurit kreativ nëpërmjet shprehjeve të ndryshme artistike dhe shfrytëzojë teknika tradicionale dhe bashkëkohore; - të zhvillojë mendim dhe shprehej kreative nëpërmjet realizimit të veprave artistike dhe projekteve më zbatimin

[1] Ligji për Kornizën nacionale të kualifikimeve.

	e diturisë teorike të fituara; - të njihet me rolin, lidhjen dhe integrimin e arteve vizuale me të gjitha fushat e jetës së përditshme;
Njësitë modulare të programit mësimor	1. ZHVILLIMI I ARTIT FIGURATIV 2. KRIJIMTARIA DHE SHPREHJA E ARTIT FIGURATIV 3. DIZAJNI DHE KOMUNIKIMET VIZUELE 4. SHPREHJA MULTIMEDIALE
Kushtet materiale-teknike dhe hapësinore	Për arritje të qëllimeve të programit mësimor në **artin figurativ** nevojitet: kabineti (klasa e adoptuar për atelie të artit figurativ), ndriçimi adekuat natyror dhe artificial, instalim adekuat i ujësjellësit, kushtet adekuate hapësinore për ruajtjen e materialeve dhe dëshmive të artit figurativ, TIK pajisje, interneti, LCD projektori, fotoaparati, presa grafike (format i vogël), sigurimi i veglave themelore të artit figurativ, materiale, mjete dhe literatura adekuate shkencore (enciklopedi, monografi, revista etj.) dhe mjete konkrete.
Normativi i kuadrit mësimor	Programin mësimor e realizojnë arsimtarët me studime të kryera të **artit figurativ** (drejtimi arsimor ose drejtim tjetër, me përgatitje pedagogjike-psikologjike dhe metodike ose me kualifikim plotësues pedagogjik nga ndonjë institucion i akredituar për arsim të lartë), VII/1 ose VIA sipas KNK dhe 240 ECTS.

	Njësia modulare 1: ZHVILLIMI I ARTIT FIGURATIV (përafërsisht 5 orë)			
Nr. rendor	**Rezultatet nga të mësuarit**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Kriteret e vlerësimit***
1	**Nxënësi/nxënësja do të jetë i aftë të:** - dallojë ndarjen e arteve figurative (fushat e artit-shprehjet dhe veprat e artit) nga arti i aplikuar (dizajni dhe arkitektura);	**Kultura e artit figurativ** Nocionet: - Vizatimi-vizatim -Pikturimi-piktura -Grafika -Skulpturimi-skulptura -Dizajni -Arkitektura	**Aktivitetet:** -Prezantimi i shembujve të veprave të artit figurativ nga gjitha fushat -Prezantimi dhe sqarimi i shembujve për rolin e zbatimit të artit dhe arkitekturës -Dëgjimi i fragmenteve adekuate muzikore **Metodat:** -Demonstrimi -Hulumtimi -Prezantimi -Diskutimi -Puna grupore dhe individuale	**Nxënësi/nxënësja mund të:** 1.1.1 definojë nocionet: vepër e artit figurativ (vizatim, pikturë, grafikë, skulpturë), arkitekturë dhe dizajn 1.1.2. njohë funksionin e artit të aplikuar 1.1.3. bëjë dallim mes fushave të artit, veprave të artit dhe shprehjeve të artit
2	- njohë dhe dallojë karakteristikat themelore të periudhave, stileve dhe drejtimeve të zhvillimit të artit figurativ/vizual;	**Zhvillimi i artit figurativ** Nocionet: -Arti parahistorik -Arti mesjetar -Renesanca -Baroku, Klasicizmi, Realizmi -Arti modern (drejtimet e shekullit 20) -Zhvillimi artit maqedonas dhe	**Aktivitetet:** - Analizimi dhe diskutimi për veprat artistike të periudhave, stileve dhe drejtimeve - Përpunimi i hulumtimeve dhe projekteve për periudha, stile dhe drejtime të caktuara ose artistë -Vizita e ekspozitës, galerisë, ateliesë etj., në bazë të mundësive	1.2.1. ndajë karakteristikat kryesore të periudhave, stileve dhe drejtimeve të caktuara 1.2.2 njohë vepra më të rëndësishme të artit figurativ dhe përfaqësuesit e periudhave, stileve dhe drejtimeve të caktuara

* Janë vendosur standarde/indikatorë për arritjen e rezultateve nga të mësuarit në bazë të të cilave përcaktohen kriteret e vlerësimit.

		përfaqësuesit më të rëndësishëm	**Metodat:** -Prezantimi -Biseda -Analiza dhe sinteza -Hulumtimi -Puna grupore dhe individuale -Mësimi me anë të vëzhgimit - Analiza estetike e veprave të artit figurativ	1.2.3. prezantojë veprat e artistëve të njohur dhe punimet e nxënësve

	Njësia modulare 2: KRIJIMTARIA DHE SHREHJA E ARTIT FIGURATIV (përafërsisht 12 orë)			
Nr. rendor	**Rezultatet nga të mësuarit**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Kriteret e vlerësimit** *
		2.1 VIZATIM (2 orë)		
1	**Nxënësi/nxënësja do të jetë i aftë të:** - dallojë dhe krijojë lloje të ndryshme të vizatimeve me përdorimin e llojeve të ndryshme të vijave, perspektivën, raportet e ndritshme-e errët.	-Llojet e vizatimeve, teknikat e vizatimit, materiali dhe karakteristikat e tyre -Elementet e artit figurativ dhe parimet në vizatim **Nocionet:** -Skica -Plane -Studime -Vizatim me kolazh -Vizatim koloristik -Vij, llojet e vijave -Perspektiva dhe llojet e perspektivave -Shkallëzimi akromatik tonik (e ndritshme-e errët)	**Aktivitetet:** -Krijimi i vizatimit me teknikën sipas zgjedhjes -Shfrytëzimi i llojeve të ndryshme të vijave me intensitet dhe karakter të ndryshëm -Hulumtimi dhe prezantimi i llojeve të ndryshme të perspektivave -Eksperimentimi me procedurat e ndryshme vizatuese Metodat: -Demonstrimi -Vëzhgimi -Diskutimi -Puna individuale -Hulumtimi -Prezantimi -Puna grupore dhe individuale -Puna praktike	**Nxënësi/nxënësja mund të:** 2.1.1.1. numërojë llojet e vizatimit 2.1.1.2 zbatojë teknikat dhe procedurat e ndryshme të vizatimit 2.1.1.3 krijojë vepër të artit figurativ me zbatimin e: llojeve të vijave, perspektivave dhe raporteve e ndritshme-e errët

* Janë vendosur standarde/indikatorë për arritjen e rezultateve nga të mësuarit në bazë të të cilave përcaktohen kriteret e vlerësimit.

	2.2 PIKTURIMI (4 orë)			
1	**Nxënësi/nxënësja do të jetë i aftë të:** - përdorë ngjyrat themelore, sekondare, mes ngjyrat, terciare dhe tonet e tyre;	-Ndarja në ngjyra themelore, sekondare, mes ngjyra,terciare dhe tonet e tyre - 3D hapësirë dhe iluzion i hapësirës 3D në bazë 2D **Nocionet:** - Përzierja e ngjyrave - Ngjyrat themelore - Ngjyrat sekondare - Mes ngjyrat - Ngjyrat terciare - Shkallëzimi kromatik tonik - Hapësira	**Aktivitetet:** -Përzierja e ngjyrave dhe fitimi i ngjyrave sekondare, mes ngjyrave, terciare dhe tonet e tyre - Prezantimi i iluzionit të hapësirës me përdorim të ngjyrave të ndryshme dhe toneve të tyre **Metodat:** -Demonstrimi -Vëzhgimi -Diskutimi -Hulumtimi -Puna individuale -Puna praktike	**Nxënësi/nxënësja mund të:** 2.2.1.1. bëjë dallim mes ngjyrave themelore, mes ngjyrave, sekondare dhe terciare 2.2.1.2. krijojë iluzion të hapësirës me ngjyra dhe tone
2	- dallojë, shfrytëzojë dhe eksperimentojë me materiale dhe teknikat e ndryshme të pikturimit.	- Njohuritë themelore për materialet dhe teknikat standarde të pikturimit - Njohuritë themelore për procedurat jostandarde të pikturimit dhe teknikat e kombinuara **Nocionet:** -Materialet dhe teknikat e pikturimit - Kompozicioni piktoral - Teknikat standarde të pikturimit -Procedurat jostandarde të pikturimit -Teknikat e kombinuara	-Njohja e llojeve të materialeve dhe teknikave të pikturimit -Shfrytëzimi, kombinimi dhe komponimi me lloje të ndryshme të materialeve dhe teknikave të pikturimit **Metodat:** -Demonstrimi -Vëzhgimi -Diskutimi -Hulumtimi -Prezantimi -Puna grupore dhe individuale -Mësimi nëpërmjet punës praktike -Analiza	2.2.2.1. njohë llojet e materialeve dhe teknikave të pikturimit 2.2.2.2. komponojë elemente të artit figurativ dhe krijojë kompozicione

	2.3 GRAFIKA (3 orë)			
1	**Nxënësi/nxënësja do të jetë i aftë të:** -dallojë vulën e lartë, thellë, rrafshët dhe lëshuese, unike dhe multiorigjinale dhe grafikën digjitale.	-Njohuritë themelore për grafikën dhe llojet e teknikave të grafikës -Procedurat themelore për përgatitjen dhe krijimin e veprës grafike -Procesi i krijimit të veprës grafike nga skica e gjurmës (teknika sipas zgjedhjes) **Nocionet:** -Teknikat grafike (e lartë, e thellë, e rrafshët dhe lëshuese) -Matrica/pllaka grafike -Gjurma grafike/fleta	**Aktivitetet:** -Njohja e karakteristikave themelore mes teknikave të veçanta grafike -Krijimi i skicës dhe matricës për krijim grafik me shfrytëzimin e mjeteve dhe veglave për përpunimin e krijimit personal grafik me teknikën e zgjedhur. **Metodat:** -Demonstrimi -Vëzhgimi -Diskutimi -Hulumtimi -Prezantimi -Puna grupore dhe individuale -Puna praktike	**Nxënësi/nxënësja mund të:** 2.2.3.1 numërojë teknikat grafike 2.2.3.2 identifikojë ç'është matrica dhe gjurma grafike 2.2.3.3 krijojë matricë sipas skicës
	2.4 Formësimi i hapësirës-SKULPTURA (2 orë)			
1	**Nxënësi/nxënësja do të jetë i aftë të:** - dallojë llojet e skulpturës.	-Llojet e skulpturës dhe karakteristikat e tyre -Teknikat e skulpturës -Njohuritë themelore për hapësirën si mjet për formësim dhe shprehje **Nocionet:** -Forma (gjeometrike dhe organike) -Baraspesha -Skulptura galerike, miniature dhe monumentale	-Dallimi dhe analiza e llojeve të skulpturave dhe karakteristikat e tyre -Njohja dhe dallimi i materialeve dhe teknikave të skulpturës - Dallimi i instalacionit artistik dhe intervenimit në hapësirë nga skulptura klasike - Përpunimi i veprës tri dimensionale me materialin sipas zgjedhjes	**Nxënësi/nxënësja mund të:** 2.2.4.1 numërojë teknikat e skulpturës 2.2.4.2 dallojë instalacionin në hapësirë nga skulptura klasike 2.2.4.3 përpunimi i veprës sipas idesë ose detyrës së dhënë

		-Reliefi (i ulët, i lartë, bas) -Instalacioni artistik -Ambalazhi	**Metodat:** -Demonstrimi -Vëzhgimi -Diskutimi -Hulumtimi -Puna grupore dhe individuale -Puna praktike	

	Njësia modulare 3: DIZAJNI DHE KOMUNIKIMET VIZUELE (përafërsisht 12 orë)			
Nr. rendor	**Rezultatet nga të mësuarit**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Kriteret e vlerësimit***
1	**Nxënësi/nxënësja do të jetë i aftë të:** - dallojë llojet e dizajnit, gjegjësisht llojet e komunikimeve vizuale;	-Hyrja në komunikimet vizuale - Gjuha vizuale (elementet, shenjat dhe simbolet) -Llojet e dizajnit **Nocionet:** -Arti i aplikuar (dizajni grafik, Dizajni industrial, komunikimet vizuale) -Gjuha vizuale (elementet, shenjat dhe simbolet)	**Aktivitetet:** - Sqarimi i zbatimit të elementeve, shenjave dhe simboleve vizuale, si mjet për komunikim - Njohja dhe sqarimi i llojeve të ndryshme të dizajnit - Diskutimi për nevojën e dizajnit dhe komunikimeve vizuale në tregti dhe sipërmarrësi (p.sh. ftesa e personit profesionist në lëmin e vet)	**Nxënësi/nxënësja mund të:** 3.1.1. definojë ç'është komunikimi vizual 3.1.2. identifikojë llojet e dizajnit 3.1.3 përkufizojë cili është zbatimi praktik i dizajnit

* Janë vendosur standarde/indikatorë për arritjen e rezultateve nga të mësuarit në bazë të të cilave përcaktohen kriteret e vlerësimit.

			Metodat: -Diskutimi -Interaksioni -Prezantimi -Puna individuale dhe grupore -Analiza e shembujve	
2	- sqarojë zbatimin dhe karakteristikat e dizajnit grafik;	-Nocioni për dizajnin grafik -Elementet dhe mjetet shprehëse të dizajnit grafik -Zbatimi praktik i produkteve të dizajnit grafik **Nocionet:** -Logo -Afishe -Pllakate -Ftesa në eveniment -Bilborde -Ilustrime -Ambalazhe	**Aktivitetet:** - Sqarimi i nevojës dhe zbatimit të dizajnit grafik - Njohja dhe numërimi i produkteve që janë lëndë e dizajnit grafik - Përpunimi dhe prezantimi i skicave dhe planeve për zgjidhjet grafike për prodhimin e caktuar, ndërmarrjen, kompaninë etj. - Vizita e studios grafike dhe shtypshkronjës, sipas mundësive **Metodat:** -Diskutimi -Interaksioni -Demonstrimi -Puna individuale -Puna në grupe -Analiza e shembujve	3.2.1. numërojë prodhime që janë lëndë e dizajnit grafik 3.2.2. sqarojë cili është roli dhe efekti i dizajnit grafik 3.2.3. krijojë zgjidhje ideore për dizajnin grafik
3	- sqarojë zbatimin dhe karakteristikat e dizajnit industrial;	-Nocioni dhe karakteristikat e dizajnit historik **Nocionet:**	**Aktivitetet:** -Njohja dhe numërimi i shembujve, gjegjësisht prodhimeve nga dizajn industrial	3.3.1. numërojë prodhime të cilat janë lëndë e dizajnit industrial 3.3.2. sqarojë cili është roli

		- Dizajni industrial - Dizajni i makinave dhe automjeteve - Dizajni i mobilieve - Dezeni - Dizajni i tekstilit dhe veshmbathjes -Dizajni i ornamenteve, stolive dhe aksesorëve tjerë të modës	-Diskutimi për nevojën e dizajnit industrial -Përpunimi dhe prezantimi i skicës dhe planit për zgjidhje ideore për prodhim industrial të caktuar, ambalazhin dhe funksionin e tij **Metodat:** -Diskutimi -Interaksioni -Prezantimi -Puna individuale dhe grupore -Evaluimi - Analiza	dhe ndikimi i dizajnit industrial në jetën e përditshme 3.3.3. përpunojë zgjidhje ideore dhe dizajn për prodhime të caktuara industriale
4	- sqarojë përdorimin dhe karakteristikat e dizajnëve specifikë gjegjësisht llojeve unike të dizajnit.	-Dallimet mes dizajnit serik dhe unik **Nocionet:** -Kostumografia -Skenografia -Stripi -Grafiti -Dizajni i modës	**Aktivitetet:** -Njohja dhe numërimi i inovacioneve të cilët janë lëndë e dizajnit unik -Prezantimi i skicave dhe planeve për zgjidhje ideore për dizajn unik - Vizita e teatrit, ateliesë kostumografike etj., sipas mundësive **Metodat:** -Diskutimi -Interaksioni -Prezantimi - Puna individuale dhe grupore -Luajtja e roleve -Analiza	3.4.1. sqarojë ç'është dizajni unik 3.4.2. krijojë zgjidhje ideore për dizajnin unik

	Njësia modulare 4: SHPREHJA MULTIMEDIALE (përafërsisht 7 orë)			
Nr. rendor	**Rezultatet nga të mësuarit**	**Përmbajtjet dhe nocionet**	**Aktivitetet dhe metodat**	**Kriteret e vlerësimit***
1	**Nxënësi/nxënësja do të jetë i aftë të:** - njohë nocionet themelore në lëmin e shprehjes multimediale;	-Hyrja në nocioni shprehje multimediale -Njohuritë digjitale **Nocionet:** - Njohuritë digjitale (veglat) - Video arti	**Aktivitetet:** -Sqarimi i nevojës dhe karakteristikat e shprehjes multimediale nëpërmjet shembujve -Sqarimi i nevojës dhe karakteristikat e shprehjes multimediale **Metodat:** -Diskutimi -Interaksioni -Demonstrimi - Puna individuale dhe grupore -Analiza	**Nxënësi/nxënësja mund të:** 4.1.1. numërojë veglat për krijimin e veprës multimediale 4.1.2. sqarojë ç'është vepra multimediale 4.1.3. zbatoje softuer dhe aplikacion për përpunimin e videos (sipas zgjedhjes së nxënësit/nxënëses)
2.	- krijojë krijim multimedial;	**Nocionet:** - Fotografia -Video-klipi -Animacioni -Skenari -Produksioni	**Aktivitetet:** -Nxitja e shprehjes kreative (me fotoaparat digjital, kompjuter personal-program adekuat, tablet, telefon të mençur etj.) - Krijimi i fotografisë ose video-klipi me aplikacion të thjeshtë softuerik (sh. Telefoni celular) - Krijimi i veprës me kombinimin e	4.2.1. modifikojë fotografi me mjete nga aplikacioni mobil 4.2.2. komponojë/kombinojë fotografinë dhe tekstin 4.2.3. Krijojë mini video-klip

* Janë vendosur standarde/indikatorë për arritjen e rezultateve nga të mësuarit në bazë të të cilave përcaktohen kriteret e vlerësimit.

			fotografisë me tekstin -Krijimi i skenarit dhe incizimi i mini video-klipeve **Metodat:** -Interaksioni -Demonstrimi -luajtja e roleve - Puna individuale dhe grupore - Analiza	

Vlerësimi i arritjeve të nxënësve	Përcjellja dhe vlerësimi i arritjeve të nxënësve, duhet të bëhet sipas planit, në mënyrë sistematike dhe në vazhdimësi gjatë gjithë vitit shkollor. Gjatë mësimit rregullisht të përcillen dhe vlerësohen arritjet e nxënësve, të mbahet evidencë për detyrat, aktiviteteve dhe motivimin e tyre gjatë orëve si dhe bashkëpunimin e tyre kolektiv etj. (vlerësimi formativ). Të ndiqet zhvillimi i nxënësit, shkathtësitë e tij të përfituara, si dhe zgjidhjet kreative të fituara nëpërmjet realizmit të detyrave të dhëna si pjesë e punës praktike, nëpërmjet projekteve individuale dhe grupore. Nxënësi të zbatojë vetëvlerësimin e arritjeve të veta. Për kontroll të nivelit të arritur të njohurisë teorike, të shfrytëzohen procedurat vijuese: kontrolli nëpërmjet diskutimeve, bisedave, prezantimeve dhe kontrollit të njohurive nëpërmjet testeve. Rregullisht të vlerësohet niveli i arritur i njohurive praktike dhe teorike sipas moduleve, gjatë gjithë vitit shkollor. Arritjet e nxënësve të vlerësohen me notë numerike (notim përmbledhës) për secilin tremujor, së paku dy herë në një gjysmëvjetor, ndërsa përfundohen notat e gjysmëvjetorit dhe ajo vjetore Arsimtari vazhdimisht ta informojë nxënësin për nivelin e rezultateve të arritura në mësimin teorik dhe praktik.
Literatura dhe burimet e tjera	Teksti/tekstet mësimore të miratuara nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës, si dhe burime tjera për mësim.
Fillimi i zbatimit të Programit mësimor	Viti shkollor 2019/2020
Institucioni/ Bartësi i programit	Byroja për Zhvillimin e Arsimit (BZHA)

Потпис и датум на донесување на наставната програма	бр. 13-4390/19 11.6.2019 година МИНИСТЕР, с.р. Dr. Arbër Ademi
Датум на ревизија	